

Michael Ende: Děvčátko Momo a ukradený čas

Název lekce

Co je nad zlato?

Anotace

Čtenářská lekce je založená na práci s ukázkou z pohádkového románu Michaela Endeho *Děvčátko Momo a ukradený čas*. Zaměřuje se na **estetický zážitek z četby a interpretaci ukázky**, která zachycuje soudní proces s agentem, představitelem zla, který selhal při plnění svého úkolu.

Zvolená **metoda řízeného čtení** umožňuje žákům uplatnit při interpretaci vlastní životní zkušenosti i osobnostní rysy, pronikat do textu, diskutovat o něm se spolužáky, a dobírat se tak nového porozumění.

Lekce přispívá k **osobnostnímu rozvoji žáků a formování jejich hodnotové orientace**. Žáci se zabývají motivy, jako je krádež, obelhávání, zastrašování, a vymezují se vůči nim. Mají dostatek prostoru k reflexi vlastního životního stylu, kam patří i trávení času.

Závěr ukázky posiluje **sebevědomí dětských čtenářů**.

Součástí lekce je kromě slovesného vyjadřování i **vyjadřování pohybové a výtvarné**.

Výchovně-vzdělávací cíle

Slovně vyjádří svůj čtenářský zážitek a diskutují o něm. Ilustrují obsah uměleckého textu příklady ze svého života. Používají vhodná přídavná jména ke specifikaci jmen podstatných. Výtvarně zpracují vlastní myšlenkové poselství. Zrevidují svůj žebříček hodnot a životní styl.

Klíčová slova

čas, krádež, lhaní/obelhávání, pohádkový román, řízené čtení, soudní proces/jednání

Věková skupina

6. a 7. ročník ZŠ

Časová dotace

1 vyučovací hodina (s možností DŮ či mezipředmětové spolupráce)

Mezipředmětové vztahy

výtvarná výchova, občanská nauka

Pomůcky

pracovní list žák
pracovní list učitel
přesýpací hodiny/stopky (fakultativně)

Zdroj výchozího textu

ENDE, Michael. *Děvčátko Momo a ukradený čas*: pohádkový román. 2. vyd. Přeložil Milada MISÁRKOVÁ, ilustroval František SKÁLA. Praha: Albatros, 2005. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01557-9.

Ilustrace a grafické zpracování Hana Petržílková

„Nechť předstoupí agent BLW/553/c před Nejvyšší soud!“ rozlehl se tichem hlas muže sedícího nahoře uprostřed soudní stoličky. Někde dole vyzvání opakovali a pak zaznělo jako druhá ozvěna ještě z větší dálky. V šedém zástupu se rozestoupila ulička a šedý muž, jehož číslo volali, pomalu stoupal vzhůru po haldě odpadků. Jediné, čím se výrazně lišil od ostatních, bylo, že popelavá barva jeho obličeje přecházela skoro do bílé.

Konečně stanul před soudem.

„Jste agent BLW/553/c?“ zeptal se muž, který zaujímal místo uprostřed.

„Ano, jsem.“

„Od které doby jste ve službách Ústavu pro úspory času?“

„Od chvíle, kdy jsem vznikl.“

„To je ovšem samozřejmé. Ušetřte si podobné zbytečné poznámky! Kdy jste vznikl?“

„Před jedenácti roky, třemi měsíci, šesti dny, osmi hodinami, dvaatřiceti minutami a – přesně v tomto okamžiku - osmnácti vteřinami.“

„Je vám známo,“ kladl další otázku muž na prostředním místě, „že v tomto městě žije nikoliv zanedbatelný počet dětí, jež nosily všemi ulicemi tabule s nápisy, ba dokonce pojaly hrůzostrašný plán, že sezvou celé město, aby jeho obyvatele poučily o naší existenci?“

„Je mi to známo,“ odpovídal agent.

Soudce se ptal neúprosně dál: „Jak si vysvětlujete, že tyto děti vůbec mají informace o naší existenci a o tom, co podnikáme?“

„Také si to neumím vysvětlit,“ řekl agent. „Ale kdybych směl k tomu něco podotknout, rád bych Nejvyššímu soudu doporučil, aby celou záležitost nebral vážněji, než zasluhuje. Jde o bezmocný dětský čin. O nic víc. Mimoto soud prosím, aby uvážil, že se nám podařilo bez jakýchkoliv obtíží zmařit připravované shromáždění obyvatel. Prostě jsme k tomu lidem neponechali žádný čas. Ale i v tom případě, že bychom to nebyli dokázali, nepochybuji, že by děti nesvedly víc než lidem vypravovat nějakou dětskou pohádku o zlých loupežnících. Jsem toho mínění, že jsme naopak měli připustit, aby se shromáždění konalo, abychom při této příležitosti...“

„Obžalovaný,“ přerušil ho příkře muž zaujímající místo ve středu, „je vám známo, kde se nacházíte?“

Agentovi se maličko podlomila kolena a vydechl: „Ano, je mi to známo.“

A soudce pokračoval: „Nenacházíte se před soudem ustaveným lidmi a pro lidi, nýbrž před soudem řízeným stejnými jedinci, jako jste vy. Víte zcela přesně, že nás nemůžete obelhat. Proč se o to přesto pokoušíte?“

„To je... návyk z povolání,“ koktal obžalovaný.

„Ponechte laskavě na rozhodnutí pana předsedy,“ řekl soudce, zda je třeba s vážnými obavami pohlížet na akci dětí, či nikoliv. Ale i vy, obžalovaný, víte moc dobře, že pro naši práci nic není tak nebezpečné jako právě děti.“

„Ano, vím to,“ přiznal obžalovaný tiše.

„Děti jsou naši přirození nepřátelé,“ prohlásil soudce důrazně. „Kdyby jich nebylo, měli bychom dávno všechno lidstvo ve své moci. Děti lze přimět mnohem obtížněji, aby šetřily každou chvilku, než kohokoliv z dospělých. Proto jeden z našich nejpřísnějších zákonů zní: Děti přijdou na řadu poslední.“

Michael Ende: Děvčátko Momo a ukradený čas

Aktivity před čtením

Navnadíme čtenáře na to, že se díky ukázce ocitneme v síni, ale že nejprve mají za úkol dle indicií uhádnout, jaká síň to bude. Ujistíme se, že všichni žáci rozumí slovu síň, rozdáme pracovní listy (obrázky nahoru) a necháme žáky doplnit přídavná jména dle symbolů (obřadní, výstavní, soudní, aukční, koncertní). Vybíráme ze třech variant pracovního listu, a to s ohledem na intelektuální vyspělost třídy a jednotlivce se SPU. Po společné kontrole doplněných slov přečteme tři indicie, podle kterých žáci škrtnají možnosti, až jim zbyde jediná (soudní síň):

Vyškrtněte z možností síň, v níž je zvykem oceňovat výkony ostatních potleskem.

Vyškrtněte síně, k jejichž vybavení nepatří dřevěné kladívko.

Ponechte tu síň, v níž byste zejména v dřívějších dobách mohli vidět muže v parukách po ramena.

Aktivity při čtení

1 Otázky po přečtení první části:

Čeho se mohl agent dopustit, že se ocitl před soudem?

- různé odpovědi, jejichž společným jmenovatelem je nějaké provinění, pochybení...

Jaká informace v textu ve vás vyvolává největší zvědavost?

- soud se odehrává na skládce (nebude to tedy asi úctyhodný soud, se kterým by se mohla pojit obvyklá vznešenost a úroveň)
- všichni jsou šedí (jsou to tedy vůbec lidé?)
- agent se nenarodil, ale vznikl (takže to asi nebudou lidé...)

Pokud se v žákovských odpovědích neobjeví, že postavy jsou šedé, přidáme to do diskuse jako svůj postřeh a vyzveme žáky k tomu, aby přemýšleli o tom, co ta barva může znamenat.

- co je šedé, nevzbuzuje pozornost, proto se do ní oblékám, když nechci být viděn (mám nekalé úmysly, chci být sám...)
- šedá je smutná a bez života (oproti ostatním barvám, jako je žlutá, červená, zelená)
- šedá je nudná a nezajímavá (o někom řekneme, že je šedá myš)
- šedá je symbolem stárí (vlasy), takže ji můžeme považovat za protiklad dětství
- šedá je spojena s nekalými vlivy zákulisních osob (šedá eminence)

2 Otázky po přečtení druhé části:

Proč asi děti chtěly varovat obyvatele před šedými muži?

- protože přišly na to, co šedí muži dělají, ale co to konkrétně je (obírají lidi o čas), žáci zatím jen hádají na základě svých zkušeností, fantazie, porozumění textu...

Obžalovaný na svou obhajobu říká, že by děti nesvedly víc než lidem vypravovat nějakou dětskou pohádku o zlých loupežnících. Proč zrovna pohádku o zlých loupežnících a ne třeba o Sněhurce? Co děti o šedých mužích asi vědí?

Až se žáci doberou k tomu, že jde asi o krádež/loupež, položíme otázku, co vzácného by šedí muži mohli krást. Lze předpokládat, že žáci budou odpovídat věci materiálního charakteru: peníze, zlato, auta, elektroniku apod. V takovém případě se je budeme snažit přivést k hlubšímu přemýšlení o jiných hodnotách, než jsou ty materiální (zdraví, zážitky, čas...).

3 Otázky po přečtení třetí části:

Agentovi se podlomí kolena a také koktá. O čem to vypovídá? Jak se asi cítí?

Vzpomenete si, kdy se vám jedno nebo druhé naposledy stalo a proč?

Když se soudce agenta ptá, proč se snaží soud obelhat, obžalovaný se hájí tím, že je to návyk z povolání. Se kterým povoláním by se mohlo obelhávání pojít?

Obchodní zástupce (tedy to, co agent nejspíše je, snaží se obrát lidi o čas), pojišťovací agent, prodejce...

V jakém povolání by se nemělo obelhávat? V žádném ☺

Proč soudce považuje děti za nebezpečné? Protože se nedají obrát o čas, nespěchají, věnují se hře bez ohledu na čas, „prožívají radosti, nešetří každou chvíličku“.

Když vám nyní prozradím, že ukázka pochází z knížky Děvčátko Momo a ukradený čas, jakou roli by podle vás Momo v příběhu mohla mít? Postaví se šedým mužům a zachrání lidi.

Chcete se o Momo dozvědět víc? Jaká asi je a jak vypadá? Kde bydlí? Co má ráda?

Práci s ukázkou uzavřeme tak, abychom žáky namotivovali k přečtení celé knihy. Máme připravené kopie pasáží, kde se o Momo dozvedí víc a které žákům dáme na čtenářskou nástěnku.

Aktivity po čtení

Na základě předchozích aktivit s žáky shrneme, že se šedí muži se snaží obyvatele obírat o čas. U tématu času zůstaneme do konce hodiny. Podle časových možností (ach, ten čas ☺) a složení třídy si vybereme jednu z aktivit.

1) Diskuse

O kterou část dne byste nechtěli přijít a proč?

Jakou větu týkající se času nejčastěji slyšíte doma a jaký k ní máte vztah?

Co považujete za promarněný čas a proč? (Otázku pokládáme, jen pokud nebudeme dělat sněhovou kouli s domácím úkolem.)

2) Pantomima

Na co byste v životě chtěli mít víc času? Svě odpovědi ztvárněte pantomimicky.

Úspěšné výkony (= spolužáci nebo učitel uhodnou, co daný žák předváděl) můžeme odměnit dle zavedené tradice ve třídě (plus, razítko, kamínek, bonbón...).

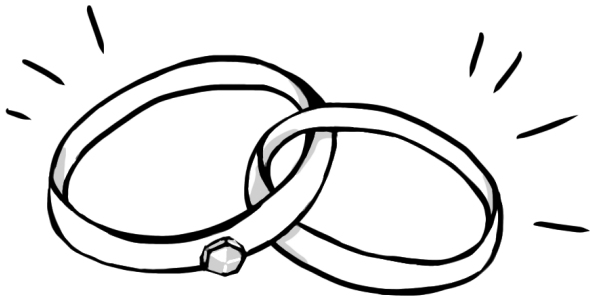
3) Sněhová koule s domácím úkolem

Použijeme metodu sněhové koule. Zadáme žákům, aby se ve dvojicích, pak ve čtveřicích atd. dohodli na tom, jaký čas považují v lidském životě za promarněný.

Čas na diskusi budeme měřit nejlépe přesýpacími hodinami. Lze ale použít i obyčejné stopky. Dáme dvě minuty na každé kolo. Výslednou odpověď necháme napsat na tabuli a vyzveme žáky k DÚ. Další – a sice vhodnější, nicméně ne vždy realizovatelnou – možností je mezipředmětová spolupráce místo DÚ.

Za DÚ/v hodině výtvarné výchovy jsou žáci vyzváni k vytvoření plakátu, na kterém zobrazí, čím bychom neměli marnit čas (viz tabule) a čemu bychom ten čas měli raději věnovat (svůj nápad).

O vítězi se bude anonymně hlasovat v jedné z dalších hodin a vítězný plakát bude zdobit čtenářskou nástěnku, kam zároveň umístíme volné kopie ukázek z knížky Momo a ukradený čas.

O _____ SÍŇ

V _____ SÍŇ

S _____ SÍŇ

A _____ SÍŇ

K _____ SÍŇ

„Nechť předstoupí agent BLW/553/c před Nejvyšší soud!“ rozlehl se tichem hlas muže sedícího nahoře uprostřed soudní stoličky. Někde dole vyzvání opakovali a pak zaznělo jako druhá ozvěna ještě z větší dálky. V šedém zástupu se rozestoupila ulička a šedý muž, jehož číslo volali, pomalu stoupal vzhůru po haldě odpadků. Jediné, čím se výrazně lišil od ostatních, bylo, že popelavá barva jeho obličeje přecházela skoro do bílé.

Konečně stanul před soudem.

„Jste agent BLW/553/c?“ zeptal se muž, který zaujímal místo uprostřed.

„Ano, jsem.“

„Od které doby jste ve službách Ústavu pro úspory času?“

„Od chvíle, kdy jsem vznikl.“

„To je ovšem samozřejmé. Ušetřte si podobné zbytečné poznámky! Kdy jste vznikl?“

„Před jedenácti roky, třemi měsíci, šesti dny, osmi hodinami, dvaatřiceti minutami a – přesně v tomto okamžiku - osmnácti vteřinami.“

„Je vám známo,“ kladl další otázku muž na prostředním místě, „že v tomto městě žije nikoliv zanedbatelný počet dětí, jež nosily všemi ulicemi tabule s nápisy, ba dokonce pojaly hrůzostrašný plán, že sezvou celé město, aby jeho obyvatele poučily o naší existenci?“

„Je mi to známo,“ odpovídal agent.

Soudce se ptal neúprosně dál: „Jak si vysvětlujete, že tyto děti vůbec mají informace o naší existenci a o tom, co podnikáme?“

„Také si to neumím vysvětlit,“ řekl agent. „Ale kdybych směl k tomu něco podotknout, rád bych Nejvyššímu soudu doporučil, aby celou záležitost nebral vážněji, než zasluhuje. Jde o bezmocný dětský čin. O nic víc. Mimoto soud prosím, aby uvážil, že se nám podařilo bez jakýchkoliv obtíží zmařit připravované shromáždění obyvatel. Prostě jsme k tomu lidem neponechali žádný čas. Ale i v tom případě, že bychom to nebyli dokázali, nepochybuji, že by děti nesvedly víc než lidem vypravovat nějakou dětskou pohádku o zlých loupežnících. Jsem toho mínění, že jsme naopak měli připustit, aby se shromáždění konalo, abychom při této příležitosti...“

„Obžalovaný,“ přerušil ho příkře muž zaujímající místo ve středu, „je vám známo, kde se nacházíte?“

Agentovi se maličko podlomila kolena a vydechl: „Ano, je mi to známo.“

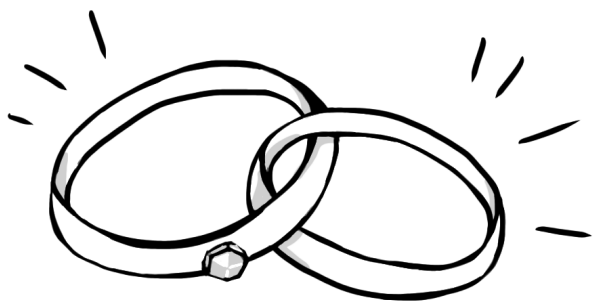
A soudce pokračoval: „Nenacházíte se před soudem ustaveným lidmi a pro lidi, nýbrž před soudem řízeným stejnými jedinci, jako jste vy. Víte zcela přesně, že nás nemůžete obelhat. Proč se o to přesto pokoušíte?“

„To je... návyk z povolání,“ koktal obžalovaný.

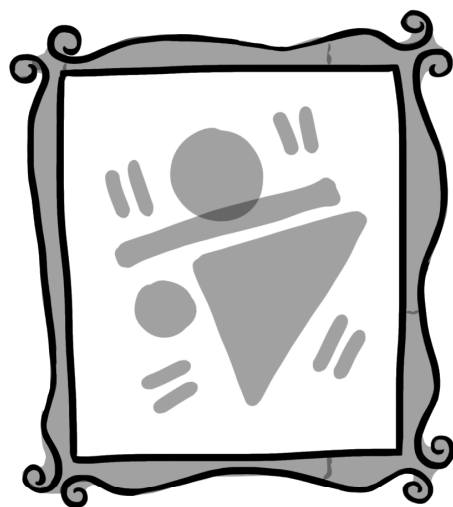
„Ponechte laskavě na rozhodnutí pana předsedy,“ řekl soudce, zda je třeba s vážnými obavami pohlížet na akci dětí, či nikoliv. Ale i vy, obžalovaný, víte moc dobře, že pro naši práci nic není tak nebezpečné jako právě děti.“

„Ano, vím to,“ přiznal obžalovaný tiše.

„Děti jsou naši přirození nepřátelé,“ prohlásil soudce důrazně. „Kdyby jich nebylo, měli bychom dávno všechno lidstvo ve své moci. Děti lze přimět mnohem obtížněji, aby šetřily každou chvilku, než kohokoliv z dospělých. Proto jeden z našich nejpřísnějších zákonů zní: Děti přijdou na řadu poslední.“

O BŘ _ D N _ S Í Ň

V _ S T _ V N _ S Í Ň

S _ _ D N _ S Í Ň

A _ K Č N _ S Í Ň

K _ N C _ R T N _ S Í Ň

„Nechť předstoupí agent BLW/553/c před Nejvyšší soud!“ rozlehl se tichem hlas muže sedícího nahoře uprostřed soudní stoličky. Někde dole vyzvání opakovali a pak zaznělo jako druhá ozvěna ještě z větší dálky. V šedém zástupu se rozestoupila ulička a šedý muž, jehož číslo volali, pomalu stoupal vzhůru po haldě odpadků. Jediné, čím se výrazně lišil od ostatních, bylo, že popelavá barva jeho obličeje přecházela skoro do bílé.

Konečně stanul před soudem.

„Jste agent BLW/553/c?“ zeptal se muž, který zaujímal místo uprostřed.

„Ano, jsem.“

„Od které doby jste ve službách Ústavu pro úspory času?“

„Od chvíle, kdy jsem vznikl.“

„To je ovšem samozřejmé. Ušetřte si podobné zbytečné poznámky! Kdy jste vznikl?“

„Před jedenácti roky, třemi měsíci, šesti dny, osmi hodinami, dvaatřiceti minutami a – přesně v tomto okamžiku - osmnácti vteřinami.“

„Je vám známo,“ kladl další otázku muž na prostředním místě, „že v tomto městě žije nikoliv zanedbatelný počet dětí, jež nosily všemi ulicemi tabule s nápisy, ba dokonce pojaly hrůzostrašný plán, že sezvou celé město, aby jeho obyvatele poučily o naší existenci?“

„Je mi to známo,“ odpovídal agent.

Soudce se ptal neúprosně dál: „Jak si vysvětlujete, že tyto děti vůbec mají informace o naší existenci a o tom, co podnikáme?“

„Také si to neumím vysvětlit,“ řekl agent. „Ale kdybych směl k tomu něco podotknout, rád bych Nejvyššímu soudu doporučil, aby celou záležitost nebral vážněji, než zasluhuje. Jde o bezmocný dětský čin. O nic víc. Mimoto soud prosím, aby uvážil, že se nám podařilo bez jakýchkoliv obtíží zmařit připravované shromáždění obyvatel. Prostě jsme k tomu lidem neponechali žádný čas. Ale i v tom případě, že bychom to nebyli dokázali, nepochybuji, že by děti nesvedly víc než lidem vypravovat nějakou dětskou pohádku o zlých loupežnících. Jsem toho mínění, že jsme naopak měli připustit, aby se shromáždění konalo, abychom při této příležitosti...“

„Obžalovaný,“ přerušil ho příkře muž zaujímající místo ve středu, „je vám známo, kde se nacházíte?“

Agentovi se maličko podlomila kolena a vydechl: „Ano, je mi to známo.“

A soudce pokračoval: „Nenacházíte se před soudem ustaveným lidmi a pro lidi, nýbrž před soudem řízeným stejnými jedinci, jako jste vy. Víte zcela přesně, že nás nemůžete obelhat. Proč se o to přesto pokoušíte?“

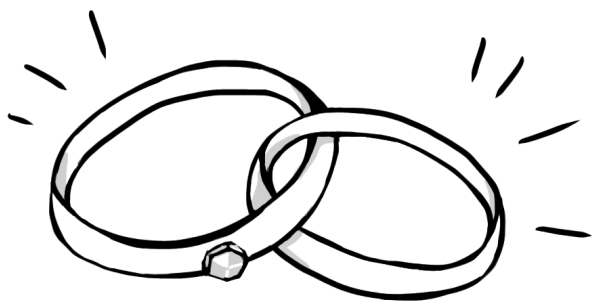
„To je... návyk z povolání,“ koktal obžalovaný.

„Ponechte laskavě na rozhodnutí pana předsedy,“ řekl soudce, zda je třeba s vážnými obavami pohlížet na akci dětí, či nikoliv. Ale i vy, obžalovaný, víte moc dobře, že pro naši práci nic není tak nebezpečné jako právě děti.“

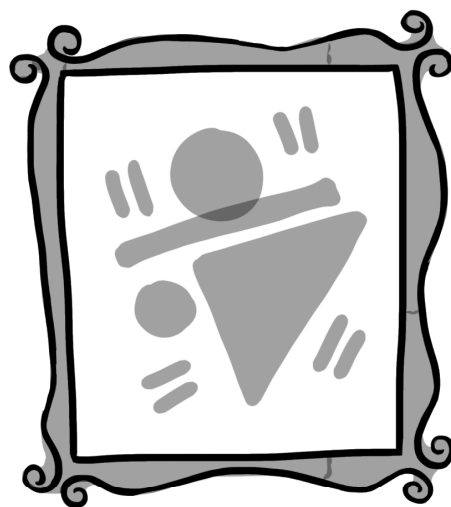
„Ano, vím to,“ přiznal obžalovaný tiše.

„Děti jsou naši přirození nepřátelé,“ prohlásil soudce důrazně. „Kdyby jich nebylo, měli bychom dávno všechno lidstvo ve své moci. Děti lze přimět mnohem obtížněji, aby šetřily každou chvilku, než kohokoliv z dospělých. Proto jeden z našich nejpřísnějších zákonů zní: Děti přijdou na řadu poslední.“

OBŘADNÍ SÍŇ

VÝSTAVNÍ SÍŇ

SOUDNÍ SÍŇ

AUKČNÍ SÍŇ

KONCERTNÍ SÍŇ

„Nechť předstoupí agent BLW/553/c před Nejvyšší soud!“ rozlehl se tichem hlas muže sedícího nahoře uprostřed soudní stoličky. Někde dole vyzvání opakovali a pak zaznělo jako druhá ozvěna ještě z větší dálky. V šedém zástupu se rozestoupila ulička a šedý muž, jehož číslo volali, pomalu stoupal vzhůru po haldě odpadků. Jediné, čím se výrazně lišil od ostatních, bylo, že popelavá barva jeho obličejů přecházela skoro do bílé.

Konečně stanul před soudem.

„Jste agent BLW/553/c?“ zeptal se muž, který zaujímal místo uprostřed.

„Ano, jsem.“

„Od které doby jste ve službách Ústavu pro úspory času?“

„Od chvíle, kdy jsem vznikl.“

„To je ovšem samozřejmé. Ušetřte si podobné zbytečné poznámky! Kdy jste vznikl?“

„Před jedenácti roky, třemi měsíci, šesti dny, osmi hodinami, dvaatřiceti minutami a – přesně v tomto okamžiku - osmnácti vteřinami.“

„Je vám známo,“ kladl další otázku muž na prostředním místě, „že v tomto městě žije nikoliv zanedbatelný počet dětí, jež nosily všemi ulicemi tabule s nápisy, ba dokonce pojaly hrůzostrašný plán, že sezvou celé město, aby jeho obyvatele poučily o naší existenci?“

„Je mi to známo,“ odpovídal agent.

Soudce se ptal neúprosně dál: „Jak si vysvětlujete, že tyto děti vůbec mají informace o naší existenci a o tom, co podnikáme?“

„Také si to neumím vysvětlit,“ řekl agent. „Ale kdybych směl k tomu něco podotknout, rád bych Nejvyššímu soudu doporučil, aby celou záležitost nebral vážněji, než zasluhuje. Jde o bezmocný dětský čin. O nic víc. Mimoto soud prosím, aby uvážil, že se nám podařilo bez jakýchkoliv obtíží zmařit připravované shromáždění obyvatel. Prostě jsme k tomu lidem neponechali žádný čas. Ale i v tom případě, že bychom to nebyli dokázali, nepochybuji, že by děti nesvedly víc než lidem vypravovat nějakou dětskou pohádku o zlých loupežnících. Jsem toho mínění, že jsme naopak měli připustit, aby se shromáždění konalo, abychom při této příležitosti...“

„Obžalovaný,“ přerušil ho příkře muž zaujímající místo ve středu, „je vám známo, kde se nacházíte?“

Agentovi se maličko podlomila kolena a vydechl: „Ano, je mi to známo.“

A soudce pokračoval: „Nenacházíte se před soudem ustaveným lidmi a pro lidi, nýbrž před soudem řízeným stejnými jedinci, jako jste vy. Víte zcela přesně, že nás nemůžete obelhat. Proč se o to přesto pokoušíte?“

„To je... návyk z povolání,“ koktal obžalovaný.

„Ponechte laskavě na rozhodnutí pana předsedy,“ řekl soudce, zda je třeba s vážnými obavami pohlížet na akci dětí, či nikoliv. Ale i vy, obžalovaný, víte moc dobře, že pro naši práci nic není tak nebezpečné jako právě děti.“

„Ano, vím to,“ přiznal obžalovaný tiše.

„Děti jsou naši přirození nepřátelé,“ prohlásil soudce důrazně. „Kdyby jich nebylo, měli bychom dávno všechno lidstvo ve své moci. Děti lze přimět mnohem obtížněji, aby šetřily každou chvilku, než kohokoliv z dospělých. Proto jeden z našich nejpřísnějších zákonů zní: Děti přijdou na řadu poslední.“